

Forrás: <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2019/12/acs-marianna-leveltar-pedagogia-baranyaban-a-koznevel-es-eredmenyességeert-10-03-18/>

Ács Marianna

Levéltár-pedagógia Baranyában a köznevelés eredményességéért

A Baranyai Református Egyházmegye Levéltára „nyitott levéltár”, mely az egyházmegye református fenntartású köznevelési intézményeivel szorosan együttműködik.¹ E múltra alapozva nyújtott be pályázatot, és nyerte el az EFOP-3.3.2-16 „Levéltár-pedagógia Baranya megyében a köznevelés eredményességéért” projektet, melynek keretében 2018 tavaszától 36 hónapon át (6 félév + 5 év fenntartási idő) folyik rendszeres levéltár-pedagógiai foglalkozássorozat az intézményünkben. A levéltár partnerségi együttműködést kötött a Baranyai Református Egyház fenntartásában működő Pécsi Református Kollégium tagintézményeivel (gimnáziumával, internátusával, pécsi, drávafoki és nagyharsányi általános iskolájával), valamint a siklósi Sztárai Mihály Református Általános Iskolával és a Véméndi Általános Iskolájával. A projekt keretén belül 3 év alatt mintegy 560 12 évestől 18 éves korú tanuló ismerkedhet meg a levéltári alapfogalmakkal, a BREL iratanyagával.

A levéltár-pedagógiai foglalkozások kiegészítik a felső tagozaton és a középiskolában folyó nevelés-oktatási munkát, fejlesztik a diákok tanulási eredményességéhez szükséges kulcskompetenciáit. Az általános iskolások közül a Siklósról, Drávafokról, Nagyharsányból és Véméndről érkező tanulók többen hátrányos helyzetűek. Cél az inkluzív pedagógia jegyében a tanulócsoportokon belül különböző módszerek alkalmazásával a tanulók képességeinek a fejlesztése. A levéltár-pedagógiai foglalkozások az életen át tartó tanulás kompetenciáját alapozzák meg. Segítik a diákokat a pályaválasztásukban is, és megerősítik – a családfa-kutatással és a gyülekezetek történetének megismerésével – a személyes és a református identitásukat is. A levéltár-pedagógia foglalkozások főképp a NAT által meghatározott az Ember és társadalom témakörbe tartozó tantárgyak (történelem, Erkölc- és hittan, Hon- és népismeret, Társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek) során szerzett információk megalapozását segítik, illetve bővíthetik ki. A nonformális oktatásban kiemelt szerepet kap a NAT-ban szereplő kompetenciák fejlesztése, így e foglalkozásokon is törekszünk a diákok számára az ismeretszerzés, a tanulás, a kritikai gondolkodás, a szociális kompetenciák fejlesztésére.

A levéltár-pedagógiai foglalkozások fő típusai: a havi szakkör, a tehetséggondozó szakkör, a foglalkozássorozat, a témahét és a vetélkedő. A tehetséggondozó heti szakkör és a havi szakkörön a tanulók (6 és 4 fős csoportokban) játékos és ismeretterjesztő formában, IKT-eszközök (tablet, projektor, google classroom és redmenta.com) bevonásával, kooperatív tanulási módszerekkel vezetett foglalkozásokon megismerkednek a levéltárban őrzött dokumentumokkal, a levéltári rendszerezés alapjaival, a családfa-kutatással, valamint információs adatbázisok kezelésében szereznek gyakorlatot. A „foglalkozássorozat” elsősorban kézműves foglalkozásokat takar. Ez év júniusában egy héten keresztül ismerkedtek a PRK felsős tanulói református jelképekkel és készítettek kavicsfestéssel, dekupázs-technikával a témában tárgyakat. A PRK Internátusának diákjai témahét keretében (félévente 1 alkalom 20 fő számára) a projekt módszerrel egy témát körüljárva ismerkednek meg a tanulók olyan kutatókkal, akik levéltári forrásokra alapozva végzenek kiemelkedő

Ács Marianna: Levéltár-pedagógia Baranyában a köznevelés eredményességéért

kutatásokat. Előadásokat hallgathatnak meg, majd az ezt követő beszélgetésekben a kutatók mesélnek a saját hivatásukról hozzásegítve a diákok pályaválasztását. 2018 tavaszán a Szulejmán kutatócsoport tagjai számoltak be a kutatásukról, és a hallgatók ellátogathattak Szigetvárra és Turbékra, hogy a helyszínen megtapasztalhassák, és jobban megismerhessék a XVI. századi történelmünknek e szeletét.

Vetélkedő

2019. március 2-án került sor a Levéltár-pedagógia Baranyában c. programsorozat első vetélkedőjére. A kétfordulós esemény mintegy 100 fő felső tagozatos általános iskolás diákot mozgatót meg. Munkájukat 12 felkészítő tanár és a projekt szakmai vezetője segítette. A verseny I. fordulójára poszter, interjú, tanulmány, gyűjteményi katalógus és képzőművészet (református jelképek) kategóriában születtek alkotások. A kiírás célja az volt, hogy a Baranyában élő reformátusok múltjából minél több epizód kerüljön a felszínre. Így készítettek tanulmányt a siklói tanulók az 1848/49-es forradalom és szabadságharcban részt vevő Baranyához kötődő lelkipásztorok közül a Dráwapalkonyán lelkészkedő Gózon Lajosról és a fiáról, ifjabb Gózon Lajosról, a zsolcai hősről. Megismerhettük Perics Péter, siklói református kántortanító életét, bepillantást nyerhettünk a XIX. század és a XX. század első felének Baranya megyei és siklói református világába. Számos családtörténetet feldolgozó tanulmány született. A poszterek is főképp a családfa-kutatás első lépéseit dokumentálták. Nagyharsányi diákok nagy múltra visszatekintő református elemi iskolájuk történetét dolgozták fel. A Pécsi Református Kollégiumra hagyta néprajzi gyűjteményét a kovácshidai lelkipásztor, Szigethi András. A pécsi diákok e gyűjtemény egy részének tárgyairól „Ormánsági szoba” címmel készítettek gyűjteményi katalógust. Interjú kategóriában egy drávafoki kislány lelkipásztorával készített interjút, melyből kiviláglik a baranyai lelkészek sorsa. A véméndi általános iskolások két kisfilmet készítettek, melyek mindegyikében a Felvidékről Baranyába betelepített reformátusok sorsát ismerhetjük meg. Két idős asszony, egyikük az interjú készítőjének nagymamája, tekintett vissza életének e nehéz szakaszára. A képzőművészet kategóriában kazettás mennyezet, templomról készített makett, Luther-rózsa, batikolt kazetták, és számos református jelkép készült.

A vetélkedő második fordulójára 2019. március 2-án került sor. A kategóriák indulói két szekcióban szóbeli ppt-s előadásokkal készültek. Velük egy időben az 5 intézmény tanulói 6 fős csoportokban a „Bajnokok csatájában” küzdöttek meg egymással a havi szakkörökön megismert levéltári alapfogalmak, a BREL iratai és gyűjtőköre, a MRE felépítése témákban. Játékos feladatok, rejtvények, IKT-eszközökkel megoldott feladatok élménnyé tették a küzdelmet. Az iskolák közötti versenyt a Pécsi Református Kollégium Általános iskolája, második helyezést a siklói Sztárai Mihály Református Általános Iskola és a harmadik helyet a Vémeédi Általános Iskola nyerte el.

Az izgalmat és a versenylázat Czigány Tamásnak és zenekarának sikerült tánczával levezetni.

A BREL működése, tevékenysége

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma 1999. március 18-án kelt határozata értelmében a Baranyai Református Egyházmegye Levéltára (BREL) nyilvános magánlevéltárként működik a Baranyai Református Egyházmegye fenntartásában. A levéltár elsődleges feladata a Baranyai Református Egyházmegye maradandó értékű öröklött írásbeli kincseinek megőrzése, feldolgozása, kutathatóvá tétele és minél szélesebb körben való

Ács Marianna: Levéltár-pedagógia Baranyában a köznevelés eredményességéért

megismertetése. A Baranyai Református Egyházmegye Levéltára 113 ifm feldolgozott, és kb. 20–50 ifm feldolgozatlan iratanyagot őriz, mely jelenleg is bővül az elnéptelenedett egyházközségek, valamint a református fenntartásban működő intézmények (pl. iskolák) iratainak beszállításával. Levéltárunkban számos XVIII. századi iratanyag található: a legrégebbi dokumentum a Nagyharsányi Vegyes Anyakönyv, amelynek első bejegyzése 1741-ből származik. A gyűjtemény az egyházmegye kormányzati szerveinek, intézményeinek, a kebelében található személyeknek, alapítványoknak, egyesületeknek és az egyházközségeknek maradandó értékű hivatali és gazdasági dokumentumai. Az egyházmegye levéltárának a fondjai a következők: 1-2. Egyházkormányzati szervek, intézmények iratai; B 1-11. Személyek, családok, egyesületek, alapítványok iratai; C1-127. Egyházközségek iratai; D 1-7. Gyűjtemények.

A levéltár története a XIX. század második felére nyúlik vissza, a rendszerváltás után a Pécsi Református Kollégium adott helyet a levéltárnak. 2019 augusztusától a BREL a Pécsi Református Kollégium szomszédságában, az egyházmegye épületében, az Engel József utca 11. szám alatt működik. A levéltár két kutatóteremmel és három raktárhelyiséggel bír. Infrastrukturális és IKT-eszközökkel való ellátottsága megfelelő, internetes hozzáférés biztosított. Projektor és vetítővászon is rendelkezésre áll mind a kutatók, mind a levéltár-pedagógiai foglalkozások sikeres lebonyolítására, valamint egyetemi hallgatók közösségi gyakorlatának biztosítására is.

A levéltár szakmai vezetője, dr. Ács Marianna magyar – olasz szakos középiskolai tanárként dolgozott 1995 – 2017 között a Pécsi Református Kollégium Gimnáziumában. 2016-ban „*A Felsőbaranyai Református Egyházmegye polgári leányiskolájának és internátusának története (1916 – 1948)*” címmel védte meg a PhD-dolgozatát a PTE BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskolában Kéri Katalin professzorasszony vezetésével. Jelenleg a PTE NTI Nevelés-és Művelődéstörténeti Tanszékén tanársegéd. Tanár szakos hallgatók számára „Tanulás és tanítás”, „Pedagógiai nézetek”, „Kommunikáció”, „A nevelőmunka intézményi keretei I. – II.” valamint a „Művelődés-és oktatáskutatás információforrásai” címmel vezet kurzusokat.

2018 novemberében a BREL elnyerte a PTE PARTNERINTÉZMÉNYE címet, melynek keretében a PTE hallgatói a levéltár-pedagógiai foglalkozásokon teljesíthetik a közösségi pedagógiai gyakorlatukat.

JEGYZETEK

¹ 2016-ban a levéltárosi közreműködéssel PRK két tanulója, Hoppál Hunor és Szilágyi Levente a „Református Tehetséggondozó Alapítvány Kuratóriuma és a Reformációi Emlékbizottság” pályázatán IV. helyezést ért el, „*Dédanyáink szorgalma, avagy mi állt anno a jeles mögött?*” című pályamunkájukkal és jutalomként felkészítő tanárukkal németországi reformációs emléktúrán vehettek részt (Erfurt, Eisenach, Wittenberg) 2016. október végén. Felkészítő tanáruk Molnár Péter igazgató és Ács Marianna levéltáros volt. A siklósi Sztárai Mihály Általános Iskola Sztárai Tehetséggondozó Műhelye is kért és kapott segítséget a Baranyai Református Egyházmegye Levéltártól. 2014/15-ben az iskola tanulója, Ambrus Zsófia Ambachné Perics Irén történelemtanár irányításával a Polenczky Ottó Emlékkonferencia Református Középiskolák Természettudományos diákkonferenciáján, Csurgón tárgyi néprajzi szekcióban „*A piskói egyházközség története a 18-19. században és egy véletlenül megtalált egyházi protokollum a 19. századból*” c. munkájával I. helyezést ért el.